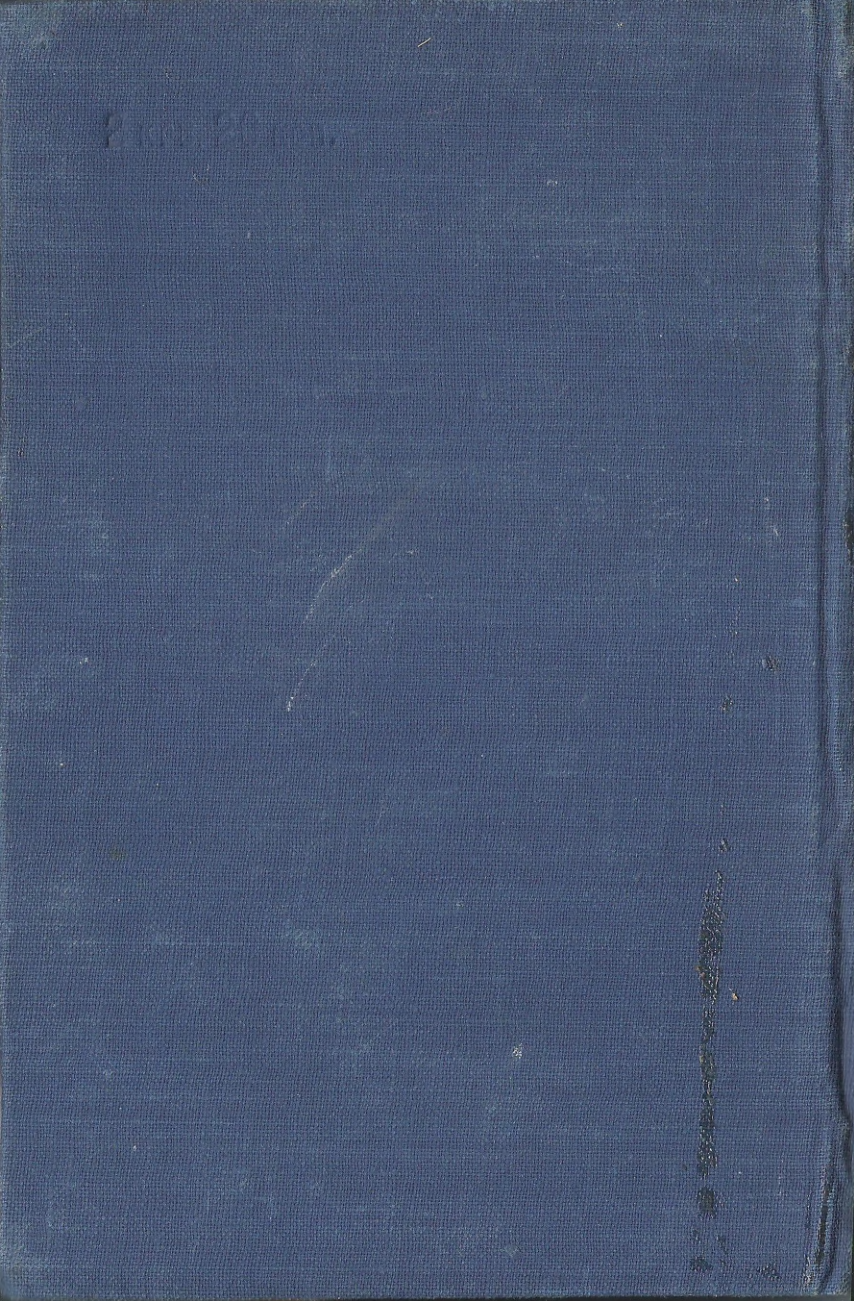

M. Mussofoly

1871

М. ТИХОНОВ

НА ДРУГОМУ ВСЕСВІТНЬОМУ КОНГРЕСІ МИРУ

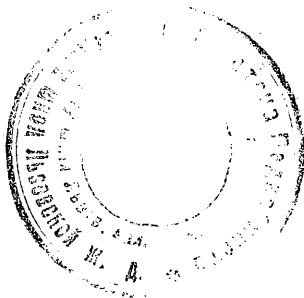

ДВА ПОТОКИ

Л. В. С.

Л. В. С.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАННИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ-1953

Постановою
Ради Міністрів Союзу РСР
МИКОЛІ СЕМЕНОВИЧУ ТИХОНОВУ
за цикли віршів:
«На Другому Всесвітньому конгресі миру»
та «Два потоки» присуджено
Сталінську премію першого ступеня
за 1951 рік.

**НА ДРУГОМУ
ВСЕСВІТНЬОМУ КОНГРЕСІ
МИРУ**

В ІМ'Я НАЙКРАЩИХ РАДОЩІВ У СВІТІ

В ім'я найкращих радощів у світі
Зійшлися ми з усіх земних країв.
На цей конгрес прийшли з квітками діти,
Як вісники весняних світлих днів.

Там, за стіною, встало місто слави,
А тут летіли голуби на склі,—
І дівчинка маленька із Варшави
Серед квіток стояла на столі.

Буває так: вся складність пролітає,
Мов звуки найпростішого рядка;
І я побачив: на плечі Китаю
Лежить дитяти ніжного рука.

Вдивляється веселими очами
Воно, немов у зал цей, у життя.
Ми ніби чуєм нашими серцями —
Все те, про що й не мовило дитя.

Імення всі злились в одному слові,—
Анелею чи Ядзею назвуть!
І всі світи в цім погляді чудовім,
І всі дороги перед ним лежать.

І в чарах сяючих у цій годині
Не просто перемога юних днів:
Усе майбутнє в образі дитини
Прохає захистити його без слів.

ГОВОРИТЬ ГО МО-ЖО

Щоб нам китайську мову не збіднить,
Втілити звуки в музиці лиш можна:
В них може сталь таємно клекотіть,
Мурликають тигр, звучать потік тривожний.

Так Го Мо-жо промова пронеслась,
У ній була велика правди сила,
Вона, неначе злива, пролилась
У кожні груди й серце освіжила.

Усім відкрився радісний Китай,
І голос перемігшого Китаю.
«Чудово як!— гукнув індус:— а гай!—
Мою схопивши руку, він гукає

Побачив я: цвіло о тій порі
Його лице усмішкою такою,
Немов воно у сяві зорі,
Немов він над пісенною рікою.

Чудово як! А гай! Вогні, вогні...
Із мли встає його індійське місто,
Він бачить Ганг, і сходить вдалині
Над Індією сонце променисте.

СОРОЧКА

Веселі подарунки нам сіяли,
І голуби, й хустки,
Пливла ясна над стягами по залу
Голубизна ріки.

Це тепле світло день і ніч струміло,
Мов течія жива,
В цім залі кожен міг сказати сміло:
Тут ночі не бува.

Людина встала — й як сказать коротше:
Вона така була,
Немов прийшла сюди з безодні ночі,
Й за нею ніч ввійшла.

«Мій друг — прихильник миру в Парагваї,—
Увесь хай знає світ,—
Він йшов сюди... Тепер його немає...
Його убили! Ось його привіт!»

І в залі всі, хто як не називайся,
Побачили в ту мить:
Скривавлена сорочка парагвайця
Неначе в ночі голубій висить.

А друг лахміття скровлене тримає...

І, вставши мовчки до плеча плечем,

Ми бачили, як плоттю обростає

Те, що ми словом боротьба зовем!

ПРАПОР

На столах простих, у залі
Стяги різні майорять,
Щоб усі відразу знали,
Що за люди тут сидять.

Ось — радянський прапор рідний,—
Червоніє, наче мак,
І відомо всім, як видно,
Хто отут,— але не так!

Подивися: біля нього
Дружби коло немале;
Тут індус із Делі строгий,
Сивий докер із Кале.

Китайки також сіли,
Де жінок радянських ряд.
Гомонять, як сестри, мило,
Хтось завадить їм навряд.

Як уміли, розмовляли,
Гріла щирість їм серця,
Негри також завітали —
І для них знайшлись місця.

Та, як звір, на негрів зраду,
Підійнявши потай хлист,
Кинувсь, лютий від досади,
Вашингтонський журналіст.

«Що, у цій вам залі тісно?
Тут не можна бути в гостях,
Кожен з вас не знає, звісно,
Під який потрапив стяг?»

Негр зітхнув на повні груди,
Усміхнувся заодно:
«Стяг оцей, таїть не будем,
Нам відомий він давно.

Не було такого зроду,—
І під стягом цим на мить
Врешті трапилась нагода
Нам серця свої погріть!»

АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІЯ, ЯКУ РОЗПОВІЛИ НА КОНГРЕСІ

Батько приносив газети в дім
І радіо слухав,
Кричало радіо все об однім,
Газети терзали глухо.

При доньці малій, у самотині,
Казав він над силу:
«Чекають нас жахливі дні,
Жахлива жде могила.

Чи з неба злетить атомний грім,—
Не буде осічки.
В пилу, звичайно, зникне наш дім,
А нам горіть, як свічка.

Чи бомби впадуть у тривожний час
На голови наші,
Це буде таке, що й пекло для нас —
Одна забава, мамашо.

А чи з неба скинуть на нас чуму,
З холери — у яму.
І вдома помремо по одному,—
Не солодко, мамо...»

Слухала донька, хоч і мала,
Все розуміла,
Вона ні їсти, ні спать не могла,
Всю ніч сиділа.

Збудила матір, немов від біди,
Світилось небо безкрає:
«Поїдьмо, мамо, з тобою туди,
Де неба немає!»

ПАК ДЕН АЙ

Як передать про це звичайним словом
Й сказать оповіданню: починай!
Зірвався зал в овації раптово,
Коли зійшла з трибуни Пак Ден Ай.

І на стільці у захваті всі стали,
Жінки зі сходу, мов барвистий рій,
Під гул такий до неї поспішали,
Неначе ринув в зал морський прибій.

І перша із жінок тих перед нею
Підлогу, впавши, стала цілувать,
Як землю многострадної Кореї,
Що на серця лягла її печать.

І почали жінки плащі знімати
Й вгортать її, схвильовані украй,
Мов дар якийсь плащі ті будуть мати,
Коли до них торкнеться Пак Ден Ай.

І цілували в губи, в шию, в щоки
І одягу краї і рукави.
Такий вогонь горів в очах глибоких,
Що підступав, мов хміль до голови.

Її вели під руки і гвоздики
Дали їй в руки. Й квіти огняні
Полум'яніли густо так і дико,
Неначе кров на білому вбранні.

Навкруг кричали, плакали, співали;
Немов одна сім'я усі були,
І всю її в любові мов купали
І в захваті невиданим несли.

І Схід свій день новий сьогодні славив,
І Захід горді руки їй простяг.
В президії поставили ласкаво,
Щоб вдаль вона сіяла, наче стяг.

Спокійна, нерухома, вся у білім
Вона стояла в колі осяйна,
Та ось, здригнула й майвом легкокрилим
Народам уклонилося вона.

Здалось, що гулові кінця не буде,
Мов з ним злилися залу береги,
Корея погляд спрямувала людям
Туди, де тьму несуть їм вороги.

Несуть пільму в громах за небокраєм...
В огні, в крові далекий рідний край...
Стояла тут, як статуя, живая
Корея, втілена у Пак Ден Ай!

І в хвилі крику й співів так спокійно
Вона зійшла, мов сяйво розцвіло,
І увійшло мовчання легковійно
І плечі їй, мов хмарка, облягло.

І всі вернулись мов із сновидіння,
Де їх кружляв, живив потоку жар,
Спустошені таким палким горінням,
Що був ковток повітря, мов тягар.

ДЕЛЕГАТ

Широкогубий, темнолиций,
Все курить, дума про своє.
Він на конгресі, він в столиці,
Він по-варшавськи каву п'є.

Він бачив диво: голі стіни,—
Бо то війна бомбила їх,—
Були підведені з руїни
І стали палацом для всіх.

Він бачив диво, бачив чудо,
Коли сюди, з усіх країн,—
Прийшли в столицю Польщі люди,
Борці за мир — і з ними він.

Лише подумать,— даль безкрая.
«Така ж, як в рідному краю!»
Він дим із люлечки пускає,
Й вітчизну згадує свою.

Там на кордоні, де в міражі
Лісів жовтіють шаласі,
Так, шлях важкий додому ляже
До ще наївної душі.

Де села в' темряві нечулі,
Жандарма білого мундир,
Де по туземцях свищуть кулі...
Яка там боротьба за мир?

Хаток малих солома сіра...
І все ж там юрби земляків
Несуть відозву в захист миру
У стовбурцях із бамбуків.

Хоч неписьменні,— ти ж до діла
Все розкажи, пройди в лісках;
В футлярах з шкіри крокодила
У них ножі на поясах.

І ти вже бачив там повсюди,
На бамбуках, що біля стін,
Свій знак карбують чесні люди,
Що буде підпису взамін.

Зростають знаки в грізнім праві,
Проти війни, як заповіт.
Не думав дід, що внук в Варшаві
Промову скаже на весь світ.

На Нігер Вісла хай не схожа,
Свинцева хвиля б'є — гуде,
Він розкажать про неї зможе,
Коли до Нігера дійде.

Варшава в нім, як знак Свободи.
І він леліє думку ту,
Щоб в гості всі прийшли народи
В його далекий Тімбукту!

ВАРШАВА

Після війни уперше, взимку,
У п'ятдесятім,—
Варшава, ніч, вогнів бусинки,
Сніги кошлаті.

Я площама ішов нічними
Під світлом тьмяним,
Ішов з закритими очима,
Боявся глянуть.

Під місяцем боявсь побачить
Лиш тінь Варшави,
Сліди ударів, битв гарячих
І щєбінь ржавий.

Та глянув прямо я в квартали
Руїн шершавих —
Росла, підводилась, співала,
Жила Варшава!

Сьогодні можем дивуватись
Її окрасам!
Сьогодні можем ми сміятись —
Кого образим?

Де місто підняте народом
Із тьми руїни,
Де устають іще напроти
Пробиті стіни,

Де мертвим сном залізо скуте—
Слід капоніра,—
В ім'я життя ось тут і бути
Конгресу миру!

ДВА ПОТОКИ

ВІРШІ ПРО ПАКИСТАН І АФГАНІСТАН

МИ ЛЕТИМО ЧЕРЕЗ ГИНДУКУШ

З повороту крутого раптово
Дальніх гір я побачив кайму
І, як в пісні скипаюче слово,
Закипаючі хвилі Аму.

Напливали назустріч з розгону
Жовтолицьих барханів ряди,
Цей момент переходу кордону
Відбивається в серці завжди.

Озирнувшись з небесного схилу,
Я побачив на рідній землі
Грузовик, який біг вздовж похилих
В бік Термеза зелених полів.

Почала нас пустеля морочить,
Починались країни чужі,
Всі, мов килим, в розводах, у клоччі,
Мовби згарище, в плямах іржі.

Хмари нас оточили полками,
Там, де промінь їх лави прорвав,—
Пропливає далеко під нами
Дно розколин з горсткою трав.

Височінню останньою душигь
Гіндукуш, наче сотнями рук,
І ножі крижані Гіндукушу
Заблищали над нами навкруг.

Проб'ємось,— а чи ж ми боягузи?—
Нас пурги не злякає виття.
Гіндукуш!— значить «смерть індусам»,
Гіндукуш!—

Ми вітаєм життя!

Те величне, палке, многотрудне,—
Хто б для нього себе пожалів?—
Те, що світить вогнем ізумрудним
З тих колгоспних термезьких полів.

Те, що взяте упертістю, боем,
Сивиною ляга на виски,
Те, що входить з Келіфським Узбоем,
Золотою водою в піски.

Те, що покликком правди натхненним
Підніма океан людських душ,
Ось таке, аж до дна дороге нам,
Ми вітаєм життя, Гіндукуш!

Трудно жити в камінному світі
Цих шпилів та ущелин глухих,
Ми йдемо до патанів з привітом—
До синів нескоримих твоїх.

Дружбу серцем своїм виміряєм,
Щирим серцем радянським своїм,
За Хайбером ми друзів вітаєм
І на Інді й далеко за ним.

Вторять скелі врочисто і радо
Гулу наших моторів чимдуж,
В нашій дружбі ти нам не завада,
Ти — наш спільник і друг, Гіндукуш!

У ХАЙБЕРСЬКОМУ ПРОХОДІ *

Ось він Хайбер — до висот,
В небо громадям дереться,
Вниз подивись — бійниці, дот,
Вгору — стирчить фортеця.

Шляху кружляє накат,
Петлями ріже висоти,
Знову стоять, знову стоять
Надовби, башти, доти.

Вовком на згір'ї заліг
Форт, позираючи в доли,
Щоб Хайбером не міг
Пройти ніхто і ніколи.

Чом не курить вогнем?
Залпами чом не будить?
Ми Хайбером ідем,
Країни Радянської люди.

Гордим, без горя й біди,
Що нам в струмку цім малому?

* Хайберський прохід — вузька ущелина в горах, найважливіший шлях в Індію з півночі, з Афганістану.

— Мало цієї води!
Нудно в Хайбері нам цьому!

Тут деревця не знайдеш,
Трави від дроту жорсткіші,
Тільки блакиттю без меж
День розливається в тиші.

Змовк і пташиний спів,
Дошки висять на скалах,
Це підрахунок британських полків,
Скільки їх тут пропало!

Й не залякав ні один,
Скільки вони не трудились,
Суворих цих гір і долин,
Що і тепер не скорились.

Кіплінг, поправку пиши
В те, що творив на папері:
Томі свій шлях завершив,
Гірко йому на Хайбері!

Знайте: брехня лиш воно —
«Братство» туземців та білих,
Тут воно теж погинуло давно,
В каменях цих замшілих.

Ось не лякають чому
Нас мовчазливі ці доти,
Справді, потрібний кому
Надовб старої роботи?

Темная тут тишина,
В скелях німе безгоміння,

В тінях столітніх війна
Тут устає з-за каміння.

З гір, де зривається путь,
Босі жінки і суворі,
Хмиз, позгинавшись, несуть
Мимо британських дозорів.

Захистя тло кам'яне,
Згризене вітром на схилах,
Тут бережуть лиш одне:
Гнів до інглізів білих.

Ветхий смикнувши каптан,
Буде убік дивиться
Хмурий, мовчазний патан,
Думаючи: ми англійці!

Пильно зоріть він, гордій,
Ніби із каменю витвір.
Зрештою, хоч супокій,
Знов він готовий до битви.
Дім його — в латках бідняк,
Волею ж сповнені груди!

Йдем ми Хайбером отак,
Країни Радянської люди!

ФОРТ ДЖАМРУД *

Стоїш ти в глиняній різьбі,
Старий Джамруд,
В переказах не жить тобі —
Вони умруть!

Бо знає кожен старожил
І тут, і там,
Що не народу ти служив —
Його катам.

Не раз ти бачив грізні дні,
Чув шабель дзвін,
Не раз співалися пісні
Про твій загин.

Життя твого — ганебна путь,
Який в ній лад! —
Отак лиш зрадники живуть
У крові зрад.

Ішли на битву гір сини,
Ти ж — не поміг.

* Ф о р т Д ж а м р у д — стародавня кріпость, побудована ще сейками біля самого входу в Хайберську ущелину. Англійці укріплювали її проти прикордонних гірських племен.

Та мелють, знай, часу млини —
Не спиниш їх!

А глина й камінь, що надів,—
Пуста, мабуть,—
Оті млини веселих днів
Все вщент зітруть!

Не схоче люд згадать ніде
Твій чорний прах
В той день, коли зоря зійде
У цих краях.

Помреш ти в глиняній різьбі,
Джамруд, Джамруд,
Не жить в переказах тобі,—
Вони умруть!

ІНД

Я рад, що бачив близь Аттоку
Могутній Інд, його розлив,
І розмах, і розбіг потоку,
Що все навколо веселив.

Вдивляючись, як дише довгий,
Високий вал, що з гір примчав,
Я від бистрин могутніх Волги
Йому здоров'я побажав.

ПАГОРБИ ЗА РАВАЛЬПІНДІ

Обличчя опекла нам
 Спека півдня,
В Москві сніжок
 Летів навстріч мені
П'ять днів тому.
 А ось за Равальпінді
Червоні пагорби постали вдалині.

Вони червоні
 Справді неймовірно,
Їх сповнено
 Химерностей таких!..
А ми проїдемо,
 І тільки згодом вирине
В уяві згадка
 Мимохідь про них.
Ми цим чудес природи
 Не образим,
Про перевал
 Складу я краще спів.
Той перевал
 Не бачив я ні разу,
А нам про нього
 Горець розповів.

Він десь на Гіндукуші
Непривітнім,—
Тур* з каменів
Позначив висоту,
І кожен подорожній
В час досвітній
Додати має камінь
У той тур,
На знак подяки,
Що досяг мети він...

... Йшов караван,
Ревла пурга, мов звір,
Сніг по коліна,
І мороз злостивий.
Ніхто грізнішими
Не пам'ятав цих гір.

І говорили горці:
— Сніг і вітер —
Це певний знак
Великої біди!
Керван-баші
Халатом пальці витер,
Розправив край рудої бороди.

І, їсти кинувши,
Всі горці наслухали
Його повільних і поважних слів.
— Каміння сніг закрив,
Це знак печалі,

* Тур — піраміда з каменів, яку укладають на вершинах гір або на важких перевалах.

Про неї нині
Сніг нам розповів.

Нам звістку здалека передавали
Через Вахан, Рошан,
Через Памір
Вона прийшла
На наші перевали!
Великого вождя
Навіки згаснув зір!

На півночі
Вмер Ленін у Мескеві,
Крізь гори тьми
Народи він провів
І поколінням
Радісний, Жовтневий
Шлях визначив,
До світлих, щасних днів.

Він для усіх
Умножив мудрість світу,
Тож звідси ідучи
Крізь буревій—
Хай кожний покладе
У нову піраміду
На спомин Леніну
Окремий камінь свій.

... Ідуть роки.
В скелястій, темній рамі
Киплять сніги
Й холонуть в зимнім сні,
І кожний мандрівник

Кладе свій камінь,
На перевалі
В дикій стороні.

І в мене є
Бажання нездійсниме,
А може, і здійснити пощастить,
І доля приведе
Стежинами крутими
До цього перевалу хоч на мить.

Ось оповідь,
Яку я чув на Інді,
І віршем тут
Переказав для вас,
Червоні ж пагорби
За Равальпінді
Згадаємо колись
У інший час.

ЗЕБУ *

Оksamитовії зебу
Дуже гарні в спогляданні,
Очі в них подібні небу
Перед сонцем на світанні.

Роги в них — підкови щастя,
Тілом скачуть легко й строго,
Ніби то найкращий майстер
Обточив струнки їх ноги.

Їх би вічно споглядати,
Як їм ранок б'є у вічі,
Як вони проходять в полі,
Ними можна й на весілля
Десь промчатись на зорі.

Гарні зебу, що й казати,
Тільки б краще було вдвічі,
Щоб жили не у неволі,
Де поміщицьке свавілля,—
А в бідняцькому дворі.

* Зебу — різновидність биків, порода, широко розповсюджена в Пакистані.

БАГАЧ

Мов золоті перлини,
Вози зерно везли,
Добірнії рижини,
Мов кришталі цвіли.

Рубіном — жар в мангалах *,
Їх дим, як з бірюзи,
І запах небувалий
Шлють різні соуси.

Очам од фарб аж душно,
Од всіх чудес земних,
Сади в плодах жемчужних,
Мов хвилі рік швидких.

У розкоші безкрай
Земля і небеса.
Якщо немає раю,
То тут його краса.

А у гайку, під віттям
З оголеним плечем,
Старий дідусь в лахмітті
Схиливсь над ручаєм.

* М а н г а л — пічка під відкритим небом.

Чи він дріма, де тіні,
Чи лічить просто риб...

— Ні, ні, умер він нині
З голоду, сагіб!

БИЧОК

(Край проїжджої дороги)

Волохатенький бичок
Впав у полі на бочок.
Чи змія вкусила люта,
Чи наївся десь отрути.
Він лежить, мов спочиває,
Та дрібних троянд вінок,
Що на шиї ніс бичок,
Пилюгою припадає.

Голубі, ясні, ясні
Сяють місяця іскринки
В амулетах-бірюзинках
І на бляшці костяній.

То не тіней гра в тумані,
То зажурені селяни —
Чоловік, і з ним — дружина —
Впали мовчки на коліна.

Нахиливсь старий дідок
І торкнув зів'ялі квіти,
Кінчик рога, пилом вкритий,

Амулети непотрібні
І заплакав дрібно-дрібно
В свій сухенький кулачок...

Край дороги вмер бичок.

ДРУЗІ

Розкіш ця земна,
Що може в сні лиш бути,
Зоряні веселки
Дивної краси,
Все було б чужим лиш,
Можна все б забути,
Та якби схвильовано
Не могли ми чути
Радісні й привітнії
Друзів голоси.

Не в килимній залі
Дружне коло наше,
Де тканини й перли,
Злото й сребро,
Сидимо у кріслах,
Чай в звичайних чашках,
Не в садах Могола,
а в кафе «Метро».

І не джин із казки
В радісній послузі
Згадає минуле,
Скрасить щоб обід,
Ні, про Комунізм тут

Нас питають друзі,
Що Москва прислала з нами їм привіт.

Пальм і деодарів
Й трав зеленорунних,
Тут навкруг не бачим,
Що про них сказать?
Та уваги повні
І старі і юні
Слухають жадібно,
Очі в них горять.

Тільки трохи дивно,
Що тобі на шию
Три вінки надіто
З квітів запашних,
Що, як пісня, вірші,
Й кожний зір темніє
В захваті палкому
І в сльозах жарких.

Славимо в Лахорі
Мир і дружбу нашу...
Хай, як пісня, вірші,
Край їх повен весь.
І до нас — господар:
— Ми вам всіх покажем,
Щоб усіх ви знали...
Єсть Карачі?
— Єсть!

Делегати встали,
Мовчки уклонились,
Хто їх раз побачив,

Той не зна журби.
Як би там британці
Нині не хвалились,—
Є в Карачі люди,
Люди — не раби!
— Єсть Лахор?
Лахорці підвелись стіною,
І майстри й поети,
Пакистану честь.
Почуттів їх повінь,
Як потік весною.
— Єсть тут Пешеварці?
— Пешеварці єсть!

Підвелись горяни
У тюрбанах білих,
У жилетах чорних,
З стуком башмаків,
Наче гір титани,
Де стріляють вміло,
Й співи б'ють, мов кулі,
В серце ворогів.

Мужньо підвелася
Дакка за Мультаном,
За Хайдерабадом
Кветта встала з тьми,
І поля і села...
Наче у світанок
На зорі палання
Задивились ми.
Край такий багатий,
Край, що волі хоче,
Край, що весь в майбутнім

Серце освіжив.
Од халуп селянських
До хатин робочих
Звівся перед нами
І в цих людях жив.

Скільки не ходи, товаришу,
По світу,
Де б не був, почувеш
Ти слова навкруг:
«Є Москва на світі,
Передай привіт їй!»
— Є Москва!—
Сказав нам
Невідомий друг.

А над нами небо
Зорями вже лине,
Манговеє листя
Шепче у тиші...
А в Росії зараз
На деревах іній...
Все це не для довідки —
Просто для душі.

Встали пакистанці
В чорнім всі і в білім,
Криками розхитуючи сад...
«Совет — Пакистан тарракі!»
Гриміло:
«Пассандка дості
Зіндабад!»*

* «Хай живе дружба радянського і пакистанського народів!»

КОРОБКА СИГАРЕТ

В гнізді орлинім, вдалині,
Над річкою у горах,
Де тишею повиті дні,
Є дім між скель суворих.

Нема багатства в нім прикмет,
Але, як знак любові,
Лежить коробка сигарет
На тумбочці дубовій.

Вона лежить багато днів,
Немов найкращий з скарбів,
На ній малюнок не збліднів,
Не потемніли фарби.

Вона пройшла великий шлях,
Щоб тут лежать у домі,
Була в лісах, була в полях,
Всі тропи їй знайомі.

Поміж горян простих, міцних,
Було їй добре всюди.
До губ тулили кам'яних
Її бувало люди.

І щоб успіть до темноти,
Лиш день почне ясніти,
Узрїть коробку, йшли сюди
Із сіл жінки і діти.

Схиляла яблоня і тут
До неї цвіт на килим,
Вона пройшла гірський маршрут,
Покритий снігом білим.

І от коли вона прийшла
В сувору цю країну,
То сигарета вже була
В коробці лиш єдина.

І сіли в коло кращі всіх,
По черзі всі курили —
Й димок на крилах голубих
Здіймався понад схили.

І нині стежка в дїм лежить,—
Привітний він і чистий.
Вином господар угостить,
І коржик дасть заїсти.

Розповідать почне тобі
Історію чудову.
Хто чув, одначе, далєбі,
Готовий слухать знову.

— Я, мов дитя, люблю пісні,
Сам знаю їх багато,—
Мій друг, співець, сказав мені:
— Ходім в Лахор на свято.

Ходім, співатимем пісень...
В Лахор помандрували.
Коробку цю мені в той день
Отам подарували.

Тут намальована Москва,
А це ось Кремль зоветься,
А це у скверику трава,
А це ось річка лється.

А тільки річку перейти,
Тут міст підвівся далі,
Он дім великий, бачиш ти,
Живе в тім домі Сталін!

— Дивлюсь не раз,— сусід сказав,
Коробку взявши тут же.
— Такої ще ніхто не мав,
Коробка славна, друже!

ДРУГОВІ

Суміш ця із вогнів і гримлячої лави,
Із розплесканих вулиць, споруд, верховіть,
Синє небо, де тільки планетам і плавають
В чорні ночі, коли ти не спиш мимохіть,

Дзвін базарів гучних у смеркаючу пору,
Шепітливого листа таємна імла...
Ти повинна пройти хоч би раз по Лахору!..
Ти сказала:— Пройду!— і пройшла.

СВЯТА ЛЮДИНА

Чи схóдили снідять
 У вранішній час,
Чи спати додому вертались,
 І в спеку, і в дощ
 Під дверима якраз
Ми завжди із ним зустрічались.

Сидів у ганчір'ї
 Плямистім, як тиф.
Одвіку, мабуть, не вмивавшись,
 І мружив він очі,
 І чотки крутив,
Земного всього відцуравшись.

Які ж то видіння
 Пливли перед ним,
Жили у подібній людині?
Аж пінивсь увесь,
 Мов святий пілігрим,
До Мекки вступаючи нині.

І щось мурмотів,
 І поклони він клав.
До крові подряпані ноги
Він, плюнувши люто в наш бік,

Прибирав,
Коли нас побачить, з дороги.

І склали ми дотеп дошкульно простій,
Не маючи в думці лихого:
— Диви, он сидить
Під готелем святий,
Сидить — і не купиш такого!

Та якось із нами
Проходив наш друг,
Ісламу знавець знаменитий,
Сидів наш святий,
Не дивився навкруг,
Причетний до іншого світу.

Підведено в нього
До неба лице,
Молитвенно складено лапи.
Ми друга спитали:
— Скажіть, хто ж оце?
І він відповів нам:— Гестапо!

СОН

Нічний Лахор дрімає.
І вир його в мій сон
Строкаті барви, бризки
Напевне, заплете.

Та отаке буває!..
Приснивсь мені балкон,
На нім росте берізка,
В Москві вона росте.

ПІСНІ

Місяць блиском на глечик розбитий сяйнув,
Ткач циновок циновки згорнув і заснув,
Спить вантажник під стінкою, щоки брудні
Він на спині тягає тюки і вві сні...

Весь бездомний народ, де прийшлося, приліг,
Близь Делійських воріт темний кожен поріг,
Близь Кабульських воріт караванники сплять,
Робітничі квартали тривожно мовчать.

Тебе, Іскандероо, зву я в цю ніч,
Ти не вигадка ночі, тебе бачу увіч,
Та не чув я пісень у твоїй стороні,
Заспівай же, пісні так потрібні мені!

Як співаєш ти — голос тривожно дрижить,
Ніби вітер по травах колючих біжить.
Як співаєш — то наче схрестились ножі!
Іскандероо, що ти співала, скажи!

— Прикордонну я пісню співала для вас:

Це вузенький і гострий
Опівнічний час;
Подорожній один
І стежина одна,

Та він мусить пройти,
Якщо воля міцна.
Те, що в серці несе,
Може лиш допомгти
В цих невидних місцях.
Чорноти й самоти.
Якщо він не несе
В серці скарбу свого,
Хай обірветься стежка —
Не шкода його.

Іскандероо!

Пісню таку розірви!
Твою пісню веселу я слухать прийшов,
Я послухати хочу, щоб ніч оживить,
Як в Лахорі співають про ніжну любов!

Заспіваєш — і легко мені на душі,
Тільки руку на серце моє положи,
Заспіваєш — і нічка на віях лежить,
Іскандероо, що ти співала, скажи!

— Я співала кохання пісні для людей:

Не забудеш вуста,
Не втечеш від очей,
Що заповнили все,
Повні щастя, живі,
Й віддавали тобі
Все, що знали — лови!
Легко, втішно, немов
Те дихання трави.
Та в Лахорі ти можеш
Усе загубить,
Буде ім'я Лахора,
Як горе дзвенить,

В серці пам'яті ти
Мій Лахор не вини,
Друже, радості дні
Ти колись спом'яни...

Іскандероо!

Послухати тебе — і душа завмира,
Ти стоїш, мов костер, я — мов тінь близь
костра,
Та в дорогу мені вже збиратись пора —
Заспівай прикордонної ще раз, сестра!

У РОБІТНИЧОМУ КВАРТАЛІ В ЛАХОРИ

Я зайшов як друг, по праву,
Наяву, а не у сні,
У халупу ту трухляву
В теплій, дальній стороні.

З глини зроблена хатина,
Земляна підлога в ній,
Неба синього краплина
Зблякла в темряві німій.

А в кутку солома слалась,
Павутиння висла нить,
В цьому лігвищі, здавалосьь,
Не змогла б людина жить.

Може, старець лиш одвічний,
Що не має вже й очей,
Ні, хатина робітнича
Називався склеп оцей.

І на думку знов спадає,
Що у каторзі страшній,
Ця людина вже не має
На визволення надій,

І що долею забута
В вічнім голоді своїм,
В кабалу гірку закута
Вже погодилася з цим.

Та робочий багровіє,
Гнівню глянув в каламуть:
— Не один в такій норі я —
Міліони так живуть!

Та немеркнуча надія
Є на світі... Ось вона!
Наче вітер враз повіяв
З невеликого вікна.

І побачив на стіні я
Нам з дитинства рідний лет,
Сонце те, що землю гріє —
Серцю радісний портрет.

І дивлюсь, не той робочий
Став навпроти без вагань,
Наче він ступив із ночі
Прямо в сяєво світань,

Що на глиняній породі
Позмива сліди наруг.
— Це надія всіх народів,
Це наш Сталін,— батько, друг,

Це те сонце, що розвіє
Ночі млу на всій землі.—
Так промовив пакистанець
У халупі тій малій.

Так сказав з вогнем у зорі,
Напівголий чоловік,
В місті древньому Лахорі
Правду юну цю навік!

ЛІРИЧНЕ

Раз в Лахорі на прийомі,
Де покликали нас в дім,
Стали раптом ми знайомі
Із істориком одним.

Все ми швидко зрозуміли,
Хоч відразу й не збагнеш,
Дама ходять тут у білих
І в червоних штанях теж.

І спитав мене він прямо —
Ми знайомі стали враз:
— Як вам та здається дама,
Що спинила зір на нас?

Я поглянув, стис цигарку
І спитав його однак:
— В синій шапочці з поярку
І в зеленій шубці, так?

Чемний пан в сюртучній парі
Зблід, неначе од вина:
— Як в зеленій шубці? В сарі
У червоному вона...

— Ви не гнівайтесь,— одначе
Пояснить прийшлося мені:
— Я в зеленій шубці бачу,
А в червонім сарі — ні!

І сказав тоді між нами
В панталонах білих пан:
— Смільчаками й чаклунами
Знаменитий Пакистан.

Та цього, даю вам слово,
Я чаклунством не назву —
Це в Лахорі в нас раптово
Ви побачили Москву!

ЧІЛІ

(Шуліки)

Я б не писав про це ні рядочка,
Чи ж є щось сумніш — не знаю,
Все небо Карачі в чорних точках —
Це коршунів-чілі зграї.

Є окрім них в'орони і ворони,
Сороки, дрозди, синиці,
Сотні порід зелених, червоних
І різної іншої птиці.

Шугає чіль весь день од безділля,
Не знаю, де він ночує,
Лиш там, де падло, шукайте чіля,
Він падло й по ночах чує.

Сьогодні чілям гулять, безумовно —
Якраз їм сюди і злітатись.
В порту Карачі вантажать бавовну,
І тюкові варто зірватись...

Там працював пакистанець голий
Лише за похльобки ложку.
Ударив тюк його, ніби молот,
Прибив до землі, наче дошку.

Англієць не глянув на нього ні разу,
Сказав, покосившись спідлоба:
— Тюк перевірте і за пакгауз
Викиньте цю худобу!

Хто на підміну? Зразу двоє.
І кожен з них ледве дише...
Під сонцем, що палить над головою,
В колонії все це простіше.

Знов робота пішла без запинки,
Порядки не гірш від тюремних,
Труп сторожі розгойдали — й за стінку
Вночі до чілів недремних.

І хто він? І що він? Людиною був же,
В порту у столичнім робочій.
Шакали із чілями, здобич почувши,
Билися серед ночі.

Там можна ще все-таки виправдать чілі,
Їх чорний бенкет не даром —
Природи закони їм доручили
Виконувать роль санітарів.

Ніяких же виправдань коршунам білим,
Душа їх чорніш за чілі,—
Чілям англійським, що так знахабніло
Кров із країни точили.

Їм, що сидять на золота злитках,
Під вентиляції хурчання,
Їм, що грабують країну до нитки.
Голодом б'ють до сконання.

Ви не врятуєтесь кулями нині,
Ні грішми, ні брехень словами,
Зі всіх пустирів встануть месницькі тіні
Усіх замучених вами.

Ви на останній показ всьому світу
Крила свої розкиньте,
Вам пазурі вирвуть, душу неситу
Виб'ють. Навіки загиньте!

Вас викинуть так, як і ви, бувало,
Тіла викидали робочих,
Із чілями будуть за здобич шакали
Битися серед ночі.

Прийдеться чілям виконувать вирок,
Знов санітарами стати —
Падло, що ходить іще у мундирах.
Раз і назавше прибрати!

ДВОЄ БЛЮДЕЦЬ ІЗ ДАККИ*

(Пакистанська пісенька)

Ти привезла із Дакки
Дарунок — прямо диво,
Його не зміг би всякий
Так зрозуміть правдиво.

Подобаються вдалі ці
Мені обоє блюдця,
Чи то вони печаляться,
Чи то вони сміються.

Висіть їм любо начебто,
Удвох посеред стінки:
Одне одного бачити
Їм можна щохвилинки.

Чому ж вони печаляться?
Чи в них душа двоїться?
Чи, може, як смеркається,
Їм рідний вечір сниться?

* Д а к к а — центр Східного Пакистану, відокремленого від Південного Пакистану віддалю в 1500 кілометрів.

Чи східнопакистанська їм
Земля наснилась мила,
Гончарня та, селянська,
Базар, де їх купили?

Чи спека цілоденна?
Але чому ж сміються?
А що, коли із мене
Сміються гарні блюдця?

Що вечір той не радує
Й мене, як в Дацці сниться,
Де сонце серцем падає,
Щоб в темряві втопиться.

НА МІТИНГУ В СЕЛІ

Він говорив на мітингу в селі:
— З Буніра я. Син батраків звичайних.
У наших предків, і не дуже давніх,
Такий був звичай: як нема землі,

Орали кладовища замість поля,
Щоб ріс ячмінь,— не каменю шматки.
Робили так колись з лихої долі
В долині Свата горці-бідняки.

І попереджував мерців убогих
Суворим криком той, хто плуг веде:
— Гей, стережіться, підбирайте ноги,
Проходить плуг, рятуйтесь: плуг іде!

А що сьогодні — світу день останній?
Ми голодуємо — сама біда навкруг.
Нема землі. Тож я вам так, селяни,
Скажу: земляче, нагостри свій плуг.

Кричи усім, хто хоче в тьмі могильній
Народ і нині, як раніш, тримать:
— Рятуйтеся! Підходить плуг всесильний —
Вас, мертвяків, і тьму переорать!

ПТАХИ

Я не похмурий чоловік
І посміхаюсь навіть птицям.
Я рад, що їх народ гніздиться
Неляканим, вже котрий вік.

Тут щастя — птахом народиться,
Їх люблять всі, годують всі,
У блюдцях ставлять їм водицю
І щиро заздять їх красі.

У них є все в селі, в столиці —
Живи, од радості кричи, —
Є все, що людям тільки сниться
Так, тільки сниться уночі.

ТОНГА *

Поглянь, який веселий кінь
Запряжений — легенький станом;
Йому з долоні цукор кинь,
Нехай трусне своїм султаном,

Нехай копитом стукне він,
Щоб стрічки в гриві заблищали,
Щоб бубонців почувся дзвін,
Кашмірської яркіший шалі.

Сідай на тонгу, в добру путь,
Де все не так, де все незнане.
І помчимо куди-небудь —
Чи в пісню, чи в оповідання.

Щоб дружньої поет землі
Сказав із усмішкою брата:
«Вони нам радість принесли,
Країни щастя делегати!»

* Тонга — екіпаж з високими колесами; звичайно і екіпаж і коні прикрашені квітами і стрічками.

ЗУСТРІЧ В ЧИТТАГОНГУ

Ці жінки, всі у сарі зелених, блакитних
Тебе дружно рядами обсіли навкруг
І не зводили поглядів дивних, привітних,
І голубили, наче сестру.

Говорили смуглянки тобі в ту хвилину:
— Чи насправді у вас всі красиві, як ви?
Вперше жінку радянську ми бачимо нині.
Читтагонг — як далеко звідсіль до Москви!

Ми б хотіли, щоб ви приїздили частіше...
Так зробити, щоб ви в нас жили до весни,
Як подруга, сестра у сестер найрідніших,
Ми не можем,— печально сказали вони.

— Та про ваших жінок чути хочем розмову,
Розкажіть нам про щастя на вашій землі...
В твоє слово, прикрашене правдою слово,
Задивилися очі, подібні смолі.

І здавалось тобі: ти говориш долинам,
Де біліє жасмин і цвітуть небеса,
Де від горя порепався ржавий суглинок,
І як сльози, в лугах накипає роса.

Сонце джунглів стає тьмяно-жовтим, як піски,
Перед всім, що тепер усвідомлюєш ти,
Що тобі довелось — першій жінці російській —
Про Радянську Країну тут розповісти.

Говорити про наше велике завзяття
І про успіхи ті, яких ми досягли.
А була ти в звичайному синьому платті,
Де по синьому полю ромашки цвіли.

Ці жінки, всі у сарі блакитних, зелених,
Наче діти, сиділи й сіяли вони.
І була ти для них, наче казка знаменна,
Що нав'яти можуть одні тільки сни.

І для них ти була найсвітліша, як мрія,
Колір синього плаття, немов променів.
Ім здавалась та синь небесами Росії,
А білі квіти ці — квітки з її полів!

РАНОК

Паровоз мчить, обабіч простягши
Білу пару, мов пелену хмар,
Жеребців напівдиких, як завше,
Знов із Кветти ведуть на базар.

Хоч спітніли обличчя похмурі,
Трьом дорослим, як дітям, кортить
Позмагатися, мов при Бабурі,
Заганяючи змія в блакить.

Майже голі на полі селяни,
Де піднісся чинар у блакить,
На узгірку — юнак пакистанець
Весь заглиблений в книгу сидить.

Сталінграда побачить твердині
Не зашкодить йому далина,—
Перед ним — комунізму країна
Постає неосяжна й міцна.

Розступились століть Гімалаї,
І слова тої книги — мов грім,
Змій, запущений в небо, палає
Над трудом селянина важким.

Про старе щось жалючись гірко,
Паровоз поспіша до моста.
Книгу Сталіна там на узгірку
Молодий пакистанець чита.

ДЖАЛАЛАБАД

Садами мигдалевими,
Лимонно-апельсинними,
Ночами кришталевими
І днями яносиніми

Чарує край, мов казкою,
Мов дивоцвітом-краскою
Гри килима ширазького,
Вогню джалалабадського.

Тут очі навішаються
Шовками богдиханськими,
Що кольором змагаються
З горами нуристанськими.

Де пальм ряди, садів краса,
Під тінними наметами —
Тут тільки й зустрічатися
Із східними поетами.

КОЧІВНИКИ-ПАТАНИ *

Уздечок дзвін і стук копит,
Табун овець, в'юки, верблюди,
Жара — в очах мутніє світ!
Які це йдуть назустріч люди?

Спились, гам і метушня,
Ішачий крик, хропуть верблюди,
Пищать чарики, мов мишня,
Біля струмочка брязк посуду.

Обід у шатрах подають,
Дорога, тропи — в їхній владі,
Чого лише немає тут!
Всі барви, вигадки, принади.

І самотніми бредуть,
І просто юрбами по тропях —
То з гір кочівники ідуть,
Неначе знесені потопом.

* Патани кочують із просторів Пакистану в Афганістан, доходять до Північного Афганістану, на зиму повертаються до себе на південь; їх сотні тисяч, вони воївничі і волелюбні.

Неначе вбога сторона,
Зібравши кошми і каструлі,
Пісні і танці — йде вона
Кудись в смутнім, тривожнім гулі.

Спочинувши перед вогнем,
Встають і в'ючать всі по знаку,
Так день за днем, так день за днем
Ідуть вони за Лое-Дакку.

А їх по-різному зовуть,
І в цьому галасі і трясці,
Чого лише не вгледити тут!
Неначе йдеш ти в дивній казці.

Мов ярмарок — барвиста путь:
Дівча ось — краля чорноока
Веде верблюдів двох, — ідуть
Вони за нею мирним кроком.

І лється неба синява,
В лілові очі їх великі.
Трясеться звіра голова
Біля дитячої голівки.

Між вантажів, на ішаках,
Мов виглядаючи із кліті,
Серед тазів на килимах,
Вмостившись, сміються діти.

Ось баба їде на бичу,
Грізніш бика; біля дороги,
Під щоку руку, — в холодку,
Сплять старики, зігнувши ноги.

На дощці півень на шнурку
Поміж курей собі гарцює,
І пес на тім же ішаку
Заснув, нічого він не чує.

І псове тіло у сідлі
На ішаку перехилилось,
Пройшла верблюдиця і в злі
На ледацюгу подивилась.

Стрибнувши з того ж ішака,
Руде, в жилетці, мавпенятко,
Ланцюг спустивши з пояска,
Жує захоплено оладку.

Як в лавці, шкури, килими
Й тарілі виснуть на верблюдах,
Весь шлях заюрмлений людьми,—
Пливе кочовище, мов чудо.

Без сорому, не таючись,
Упевнено, як на гулянні,
Жінки проходять, сміючись,
У незвичайному убранні.

Звісток усяких повен шлях,
І недругів і друзів повен,
Ряди браслетів на руках
Дзвенять лукавим, диким дзвоном.

Стоять намети гомінкі.
Горять вогні. Лягли верблюди.
В якому віці отакі
Бувають, брате, справи й люди?

Ось до багаття підійди,
Присядь до них. Вони не діти.
І зброя в них — приглянься ти —
Цілком двадцятого століття.

Афганістан — земля смутна,
Убогі в краї цім оселі,—
Лиш глина горбиться одна,—
Стоять похмурі, невеселі.

Як в цих нудних оселях жить
В нудьзі, суворо, без надії,
То краще вже отак бродить,
Щоб кожний день місця новії.

Щоб знать одну лиш путь легку,
Блукати там, де хочуть ноги,
Щоб хоч, як баба на бичу,
В'їжджать на радощів дорогу!

Щоб якимось скрасить бідність ту,
Утому, морок і обиду,
Життя важкого суєту,
Де все яскраве тільки з виду.

Лиш барви можуть полонить,
Якщо зустрінуться ці люди,
Коли ж їх серцем зрозуміть,
То їх по-людськи шкода буде.

КАБУЛ

Як тільки ніч — Кабул у тьмі—
Гора лиш сяє променисто
Над ним у темряві німій —
Отам життя і справжнє місто.

І ви йдете вогням навстріч,
Вогні даремно обіцяють:
Гірлянди ламп горять всю ніч,
Пустельний камінь осявають,

Щоб в темряві кабульці ті
Хоча б одним були натхненні,
Що на пустельній висоті
Горить мети вогонь священний;

Щоб той, хто зір звертає свій
На гору — вірив безумовно,
Що інший є Кабул, новий,
В яким життя і сміху повно.

Із ночі в ніч бескидів всіх
Камінний сміх граніт хитає,—
Безмовного каміння сміх
Над сном Кабула повисає.

ВЕЧІР В ДОРОЗИ

Гори і ріки
В димному склі,
Стіни без вікон
Тануть в імлі.

Верблюдів горби
Йдуть в невидимість,
Даль голубим
Стелеться димом.

В дремі ліг шерех
Карагачу,
Гори примерхли,
Вітер ущух.

Разом послули —
Людина, даль,
Дерево, вулик,
Верблюд, вода.

Тьма, та така ж —
Виколи віч.
Дальня яка ж
Від всього ця ніч!

ДУАБ

(Два потоки)

В день народження мого
Нас Дуаб нічний приймає,
Чарівніш тіснин його
І хмурніш ніде немає.

Глушина якась навкруг —
У барвистій плутанині
Цей диван, від лампи круг,
Плов та ще й півсклянки джину.

Дим до стелі з тютюну,
Скрип дверей, немов зітхання,
І буржуйка з чавуну,
Де тріщить арча в паланні.

Тепла сутінь. Ледве глянець
На чашках блищить в цю мить,
І на килимі афганець
Коло ніг в чалмі сидить.

Звикли речі дарувати,
Привітаючи з цим днем,
Як і я давать був радий,
Нині ж став я багачем.

Надали, щоб довір'я
Й дружби в мене жив запал,
Шикарійське межигір'я
І Шибарський перевал.

Щоб блакитну сивину ту,
Льодом сковані струмки
Відігрить могли й вернути
В юну піну ці рядки.

Щоб повідали хмаринки,
Прилетівши з далини,
Як вночі, немов рибинки,
В річці гралися вони.

Щоб засніжених, зелених
Стін тих жар зо мною жив,
І пронизливий, вогненний
Місяць цей мені світив.

Щоб тісних ночей тих сонних
Глушину пізнати вмів,
Щоб залізний міст червоний
Під цим віршем прогрімів.

Щоб у дні тяжкі, грозіві
Голос дружби не ослаб,
Щоб рядки вривались знову,
Як і ми в нічний Дуаб.

Ні, в нас справи добрі досі,
Не поганий і нічліг,
Адже ж служимо епосі,
Що чудесніша з усіх!

Миру посланці ми нині,
І готові все прийняти —
Мерзнуть в кам'яній пустині,
Зогріватись круг багать.

Зранку знов завзято й щиро
Без спочинку в путь іти,
Прапор світла, прапор миру,
Комунізму пронести.

Пронести через ворожі
Морок крабів, вереск жаб.
Через те в цю ніч погожу
Ми й зашли в глухий Дуаб.

Вже байки сплітає власні
Цей нічний розгардіяш,
Плов скінчили, лампа гасне,
Задрімав афганець наш.

В грубці жар червонопінний
Розмішавши весь, як слід,
Я за ці виходжу стіни
В місяця нещадний світ.

Десь у Бірмі партизани
Ремство джунглів стережуть,
Десь гінці в цю ніч зоряну
По стежках Тибету йдуть.

У турботах і тривозі
Все життя було моє,
Й знов іду по тій дорозі,
Що спокою не дає.

І в задумі одинокій
Під цим місяцем мені
Ген білють два потоки
Молоді в далечині.

Вод, що так мені сяїнули,
Хіба можу уникать?
Теплих рук, що пригорнули,
Я не хочу забувать.

Чуть вовків виття шалене,
Сніжний вітер пилом б'є.
І осколки зір зелених
В серце падають моє.

ВОРОТА ІСКАНДЕРА

Нам афганець вказав на громаддя камінне
Стін, що йдуть до вершин, і сказав:
— Непрохідні одвіку здіймались ці стіни,
Їх Іскандер навпіл розрубав.

Сперечатись не варто, в нас інші турботи,
Ми повірим, що їх розрубали з плеча,
Не самі лише ці,— але й інші ворота
Розсікала тут сила меча.

Нам лишились на спомин блакить та багрянець
Твоїх гір, твоя повість сумна —
Твої злидні, твій біль, твої кривди, афганець,
Аніхто не забуде із нас.

Пам'ятай: ми не жах засівали тут, друже,
Тільки мир несемо ми в твій дім.
Слово дружби — воно розсікає ще дужче
Всі завади, ми йдем тільки з ним!

ВОГНІ ТЕРМЕЗА

Бархани там скрізь височіли,
Бархани нас просто душили
Текучим, холодним піском,
Бичі арбакешів свистіли
Над кінським, змокрілим виском.
Вищав арбакеш, очманіло,
Коней женучи напролом.

І аспидний присмерк пустелі,
Що холод все стеле і стеле
На дикий, холодний пісок,
Назустріч встають невеселі
Нам віхи пустельних стежок,—
Простіших нема вказівок,—
Із сірих верблюжих кісток.

І вторячи зойкам шакалів,
Що бігли все далі і далі,
Стогнали піски голосами,
Яких ми не знали ще з вами,
І птиці ридали в печалі
Так сумно, що хай йому біс,—
Всю душу проймало до сліз.

У чорній пітьмі, на барханах
Вже коней хитало, мов п'яних,

На гребнях високих з натуги
Тріщали і рвались попруги,
І ми, стоячи над обривом,
Обривками давніх арканів
Лагодили зброю квапливо.

Ми йшли, пробивались пісками,
А ніч глузувала над нами,
То зойком, то свистом, мов хани,
Що бранців терзали не раз.
Здавалось, оці ось бархани
Нам сніться і, ваблячи снами,
У хащі заманюють нас.

І враз ми проснулись, як діти,—
І як нам було не радіти,
Вже стрічка вогнів золотих
Виднілась з гори над рікою,—
Світ інший в пустелі воскрес,
Нас тишею вабив ясною,
І ми закричали:— Термез!

В серцях жила спогадів сила:
Природи квітучої чаша,
Народу хорошого горе,
Прибій Аравійського моря,
Та стрічка вогнів золотих
Видіння усі заступила:
Земля наша — матінка наша!

... Мандрівка скінчилася — все!

З М І С Т

НА ДРУГОМУ ВСЕСВІТНЬОМУ КОНГРЕСІ МИРУ

В ім'я найкращих радощів у світі. Переклад М. Терещенка	5
Говорить Го Мо-жо. Переклад К. Дрока	7
Сорочка. Переклад Н. Тихого	8
Прапор. Переклад К. Дрока	10
Американська історія, яку розповіли на конгресі. Переклад А. Малишка	12
Пак Ден Ай. Переклад В. Сосюри	14
Делегат. Переклад А. Малишка	17
Варшава. Переклад П. Усенка	19

ДВА ПОТОКИ

(Вірші про Пакистан і Афганістан)

Ми летимо через Гіндукуш. Переклад В. Ковалевського	23
У Хайберському проході. Переклад О. Новицького	26
Форт Джамруд. Переклад О. Новицького	29
Інд. Переклад Н. Тихого	31
Пагорби за Равальпінді. Переклад В. Ковалевського	32
Зебу. Переклад А. Малишка	36
Багач. Переклад В. Сосюри	37
Бичок. (Край проїжджої дороги). Переклад В. Ковалевського	39
Друзі. Переклад В. Сосюри	41
Коробка сигарет. Переклад К. Дрока	45
Другові. Переклад К. Дрока	48

Свята людина. Переклад В. Ковалевського	49
Сон. Переклад М. Нагнибиди	51
Пісні. Переклад О. Новицького	52
У робітничому кварталі в Лахорі. Переклад М. Нагни- биди	55
Ліричне. Переклад К. Дрока	58
Чілі. (Шуліки). Переклад О. Підсухи	60
Двоє блюдець із Дакки. (Пакистанська пісенька). Переклад П. Сингаївського	63
На мітингу в селі. Переклад В. Ковалевського	65
Птахи. Переклад В. Ковалевського	66
Тонга. Переклад М. Терещенка	67
Зустріч в Читтагонгу. Переклад В. Швеця	68
Ранок. Переклад В. Ковалевського	70
Джалалабад. Переклад П. Усенка	72
Кочівники-патани. Переклад І. Гончаренка	73
Кабул. Переклад І. Гончаренка	77
Вечір в дорозі. Переклад П. Усенка	78
Дуаб (Два потоки). Переклад І. Пучка	79
Ворота Іскандера. Переклад В. Ковалевського	83
Вогні Термеза. Переклад М. Нагнибиди	84

Редактор П. Сингаївський
Художник Г. Тидинян
Художн. редактор К. Калугін
Техн. редактор Л. Казиміренко
Коректор О. Салоїд

Н. ТИХОНОВ

На Втором Всемирном конгрессе мира.

Два потока.

(На украинском языке)

БФ 03613. Здано на виробництво 9.VI.1953 р. Підпи-
сано до друку 3.VIII.1953 р. Формат паперу 70×92/32.
Папер. арк. 1,375. Друк. арк. 3,217+1 вкл. Обл.-ви-
давн. арк. 2,348. Ціна 2 крб. 20 коп. Зам № 4378.
Тираж 10000.

Книжкова фабрика Головвидаву Міністерства
культури УРСР, Одеса, Купальний зав., 5.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 350

LECTURE 1

2019